

Куліш А.М.

Сумський державний університет

Убілава Д.Р.

Сумський державний університет

МІСЦЕ І РОЛЬ ГЕНЕРАЛЬНОЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ СУБ'ЄКТІВ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

У статті розглянуто функціональне навантаження Генеральної прокуратури України, як суб'єкта, що бере участь у забезпеченні економічної безпеки держави. Досліджено проблеми правового регулювання питання участі Генеральної прокуратури України у забезпеченні економічної безпеки держави. Виявлено проблему відсутності законодавчого закріплення поняття економічної безпеки та відсутності стратегії забезпечення економічної безпеки України.

Ключові слова: економічна безпека держави, Генеральна прокуратура України, суб'єкти забезпечення економічної безпеки держави, стратегія економічної безпеки.

Постановка проблеми. Економічна безпека держави це важливе підґрунтя політичної, військової, інформаційної, у загальному вигляді – національної безпеки держави. Протидія економічній злочинності, що є основною загрозою економічній безпеці, як напрямок забезпечення економічної безпеки держави, здійснюється уповноваженими на те суб'єктами, серед яких вагоме місце займають органи прокуратури України. Економічна безпека держави – явище динамічне, що знаходиться у постійному русі, і залежить від різноманітних факторів, загроз, ризиків, від економічної політики держави тощо. Функціональне навантаження Генеральної прокуратури визначає її місце і роль у державному механізмі. Стаття 17 Конституції України передбачає, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави [6], які вона виконує через відповідні органи влади, серед яких Генеральна прокуратура України. Тобто зазначеною статтею, Конституцією обов'язок забезпечення економічної безпеки держави покладено на всі її органи, у тому числі й на органи прокуратури, на чолі з Генеральною прокуратурою України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика національної безпеки для України на сьогодні в умовах військово-збройного кон-

флікту стоїть особливо гостро. Рівень економічних загроз зараз на стільки високий, що питання економічної безпеки нашої держави потребує стратегічного вирішення. У рамках забезпечення виконання функцій держави одним із ключових напрямків є розв'язання питань економічної безпеки. Зазначена проблематика досліджується вітчизняними науковцями з самого початку здобуття незалежності нашою державою, оскільки національна безпека, а економічна безпека як її складова, один із вагомих факторів незалежності та суверенітету. Свої праці зазначеній тематиці присвячували такі науковці, як: О. Бандурка, В. Білоус, Ю. Гаруст, В. Голіна, О. Литвак, М. Мельник, О. Прокопенко, І. Рєвак, О. Резнік та ін.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є з'ясування сутності поняття «економічна безпека держави» та рівня правового регулювання забезпечення економічної безпеки в Україні, а також визначення місця і ролі Генеральної прокуратури України, як суб'єкта, що бере участь у забезпеченні економічної безпеки держави, серед інших суб'єктів, які безпосередньо уповноважені на забезпечення економічної безпеки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Правоохоронна діяльність держави полягає у забезпеченні правопорядку у суспільстві, дотримання верховенства права та законності у державі, і реалізується через відповідну сис-

тему правоохоронних органів держави. Кожен правоохоронний орган держави, відповідно до наданих йому функцій та предметних повноважень, спеціалізується на забезпеченні певного напрямку загального механізму забезпечення економічної безпеки держави. Звертаючись до генези виникнення поняття економічна безпека, то вперше воно починає з'являтися у 70-х роках ХХ століття на просторах капіталістичних високорозвинених країн і набуло широкого вжитку, охоплюючи якомога більше сфер життєдіяльності людини. Під впливом розвитку міжнародного права у 80-х роках ХХ століття, у рамках прийнятої 40-ю сесією ГА ООН (1985 р.) резолюції «Міжнародна економічна безпека», зазначене поняття набуло свого закріплення, що спричинило подальшу його імплементацію у національне законодавство держав-членів ООН. Вагомий внесок у становлення і розвиток в Україні поняття та розуміння економічної безпеки належить Г. Пастернаку-Таранушенку, який у 1994 році написав підручник «Економічна безпека держави». Нині науковці наводять різноманітні за широтою та змістом поняття економічної безпеки держави. Зокрема, на думку Д.С. Барабаншикової, економічна безпека країни – це складна багатофакторна категорія, яка характеризує здатність національної економіки до розширеного самовідтворення з метою збалансованого задоволення потреб власного населення держави на визначеному рівні; протистояння дестабілізуючій дії різноманітних чинників, внутрішніх та зовнішніх, а також з метою забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання. У зв'язку з чим, автор пропонує економічну безпеку країни трактувати як «поєднання економічної безпеки держави, тобто безпеки макrorівня, і економічної безпеки економічних суб'єктів, тобто безпеки мікрорівня» [2]. Економічна безпека, на думку О.Б. Андрєєвої, є триединою функцією, кожна складова якої є одночасно і суб'єктом, і об'єктом процесу її забезпечення. Крім того, автор зазначає, що ефективність процесу забезпечення економічної безпеки залежить як від рівня адекватності державних інституцій, завданням покладених на них Конституцією функцій, так й від характеру й масштабів зовнішніх загроз та викликів [1, с. 44]. Досить широке за змістом визначення економічної безпеки надає Н.М. Попадинець, це «сукупність умов, що забезпечують незалежність національної економіки, її стабільність і

стійкість, здатність до постійного відновлення і самовдосконалення, здатність економіки забезпечувати ефективне задоволення ендогенних та екзогенних суспільних потреб» [8, с. 21]. І.О. Матвійчук у своєму дослідженні зосереджує увагу на тому, що в ієрархічному вигляді економічна безпека має такий вигляд: глобальна економічна безпека, міжнародна економічна безпека, національна економічна безпека, економічна безпека регіону, економічна безпека підприємства (фірми) та економічна безпека особистості. При цьому, економічна безпека держави, з одного боку, – це надсистема, що складається із систем різних напрямів (які, відповідно, мають свою внутрішню структуру). З іншого, економічна безпека – це складова національної безпеки держави. Водночас економічна безпека може розглядатись як підсистема міжнародної економічної безпеки, що, у свою чергу, є складовою надсистеми міжнародної безпеки [7].

Політика національної безпеки нашої держави, у тому числі й економічної безпеки, ґрунтується на повазі до норм і принципів міжнародного права, міжнародних нормативно-правових документів, ратифікованих нашою державою у встановленому порядку. Україна захищатиме свої фундаментальні цінності, визначені Конституцією та законами України, до яких належать: незалежність, територіальна цілісність і суверенітет, гідність, демократія, людина, її права і свободи, верховенство права, забезпечення добробуту, миру та безпеки. Їх захист забезпечують ефективні Збройні Сили України, інші військові формування, утворені відповідно до законів України, розвідувальні, контррозвідувальні і правоохоронні органи держави, динамічний розвиток економіки України. Відповідно до Указу Президента України від 26.05.2015 № 287/2015 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» [12], визнано, що на сьогодні існує ряд загроз з боку зовнішнього агресора економічній безпеці нашої держави. У зв'язку з цим Стратегією передбачено напрямки забезпечення економічної безпеки України. Стратегія передбачає, що основоположною метою економічної безпеки держави є проведення реформ, змістом яких є подолання бідності і надмірного майнового розшарування у суспільстві, наближення соціальних стандартів до рівня держав Центральної і Східної Європи – членів ЄС, досягнення економічних критеріїв, необхідних для набуття Україною членства в ЄС.

Ключовою умовою нової якості економічного зростання є забезпечення економічної безпеки шляхом:

- деолігархізації, демонополізації і дерегуляції економіки, захисту економічної конкуренції, спрощення й оптимізації системи оподаткування, формування сприятливого бізнес-клімату та умов для прискореного інноваційного розвитку;

- ефективного застосування механізму спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), унеможливлення контролю стратегічних галузей капіталом держави-агресора;

- створення найкращих у Центральній і Східній Європі умов для інвесторів, залучення іноземних інвестицій у ключові галузі економіки, зокрема в енергетичний і транспортний сектори, як інструменту забезпечення національної безпеки;

- забезпечення готовності економіки до відбиття Україною збройної агресії;

- розвитку оборонно-промислового комплексу як потужного високотехнологічного сектору економіки, здатного відігравати ключову роль в її прискореній інноваційній модернізації;

- юридичного захисту у міжнародних інституціях майнових інтересів фізичних і юридичних осіб України та Української держави, порушених Росією;

- підвищення стійкості національної економіки до негативних зовнішніх впливів, диверсифікації зовнішніх ринків, торговельних та фінансових потоків;

- забезпечення цілісності та захисту інфраструктури в умовах кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці, та особливого періоду;

- ефективного використання бюджетних коштів, міжнародної економічної допомоги та ресурсів міжнародних фінансових організацій, дієвого контролю за станом державного боргу;

- стабілізації банківської системи, забезпечення прозорості грошово-кредитної політики та відновлення довіри до вітчизняних фінансових інститутів;

- системної протидії організованій економічній злочинності та «тінізації» економіки на основі формування переваг легальної господарської діяльності та водночас консолідації інституційних спроможностей фінансових, податкових, митних та правоохоронних органів, виявлення активів організованих злочинних угруповань та їх конфіскації.

Оскільки забезпечення економічної безпеки держави є безпосереднім обов'язком держави в особі її органів влади, то відповідно можна визначити, що суб'єктами забезпечення економічної безпеки держави є: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, Національний банк України, суди загальної юрисдикції, прокуратура України, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України, громадяни України та їх об'єднання. При цьому, у зазначеній системі суб'єктів, є такі, які спеціально створені для забезпечення економічної безпеки держави, а є такі, які беруть участь у забезпеченні економічної безпеки держави. Генеральна прокуратура України у цій системі суб'єктів є уповноваженим органом, що бере участь у забезпеченні економічної безпеки. До такого висновку дозволяє дійти положення статті 9 Закону України «Про основи національної безпеки України» [10], якою визначено, що прокуратура України здійснює свої повноваження у сфері забезпечення національної безпеки, у тому числі й економічної у межах повноважень, наданих їй Конституцією та Законом України «Про прокуратуру» [11]. О.С. Ішук під адміністративно-правовим статусом органів прокуратури визначає «регламентоване адміністративними нормами, нормами, що містяться в органічних законах про прокуратуру та судоустрій, кодексах та інших нормативно-правових актах становище органів прокуратури, яке характеризується сукупністю їх прав, обов'язків, форм, принципів, гарантіями діяльності та відповідальністю» [5, с. 92]. Реформування органів прокуратури у 2016 році суттєво змінили її функціональне навантаження, у тому числі і у напрямку забезпечення економічної безпеки держави. Так, за новою моделлю української прокуратури було скасовано її функцію нагляду за додержанням і застосуванням законів, обмежено функцію нагляду за додержанням прав і свобод людини та громадянина межами представницької діяльності прокуратури, підтверджено норми КПК України щодо збереження функції досудового слідства до моменту початку роботи Державного бюро розслідувань України. У підсумку, ці зміни відповідають побажанням Ради Європи і слугуватимуть наближенню української прокуратури до міжнародних стандартів функціонування цього органу. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо пра-

восуддя)» на органи прокуратури покладено такі функції: 1) підтримання публічного обвинувачення у суді; 2) організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку; 3) представництво інтересів держави у суді у виключних випадках і у порядку, визначеному у законі [9]. Можна зазначити, що ці функції безпосередньо впливають на здійснення прокуратурою своїх повноважень щодо забезпечення економічної безпеки держави. Як зазначають О.М. Резнік та А.А. Проценко, така функція органів прокуратури як представництво прокурором інтересів держави у суді полягає у здійсненні процесуальних та інших дій, спрямованих на захист інтересів держави, у випадках та порядку, встановлених законом. При цьому прокурор здійснює представництво у суді законних інтересів держави у разі порушення або загрози порушення інтересів держави, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу [14]. Більше того, деякі автори, досліджуючи фінансово-економічну безпеку держави, висловлюють думку щодо необхідності створення самостійного окремого правоохоронного органу, діяльність якого і полягатиме саме у забезпеченні економічної безпеки держави. На тепер повноваження щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки держави розподілені між правоохоронними органами, які у деяких випадках дублюються, що негативно позначається на ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, про що свідчать дані офіційної статистики, а відповідно підтверджують доцільність створення єдиного правоохоронного органу як суб'єкта забезпечення фінансово-економічної безпеки держави [13]. При цьому варто звернути увагу, що економічна безпека саме держави є пріоритетом діяльності такого органу, оскільки економічна безпека особи є предметом діяльності Національної поліції України, і необхідності дублювати такі повноваження немає.

Відповідно до Звіту Генеральної прокуратури України за січень-червень 2018 року «Про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами

економічної діяльності», органами прокуратури за вказаний період було обліковано 33 338 кримінальних правопорушень, якими встановлено суму матеріальних збитків 564 685, 23 тис. грн., з яких 241 055, 72 тис грн. на сьогодні уже відшкодовано [3]. Також у Звіті Генеральної прокуратури України за 6 місяців 2018 року «Про протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, по кримінальних правопорушеннях, в яких досудове розслідування проводилося слідчими органів прокуратури», кількість таких лише за перше півріччя становить 141, якими встановлено суму легалізованих коштів у розмірі 591 644 016 грн [4]. Таким чином, прослідковується роль органів прокуратури у процесі забезпечення економічної безпеки держави, шляхом запобігання, виявлення, припинення правопорушень у сфері економіки.

Висновки. Отже, на підставі проведеного дослідження можна зазначити, що правове регулювання економічної безпеки держави потребує вдосконалення. Зокрема необхідно законодавчо закріпити дефініцію «економічна безпека держави», оскільки без чіткого визначення розуміння цього поняття складно привести до відповідності заходи його правового забезпечення, через це і виникають проблеми у розмежуванні компетенції органів державної влади щодо забезпечення економічної безпеки України. Також необхідно розробити загальнодержавну стратегію економічної безпеки держави, де чітко визначити суб'єктів її забезпечення, їх правовий статус. Щодо адміністративно-правового статусу Генеральної прокуратури України як суб'єкта забезпечення економічної безпеки держави необхідно вдосконалити функціональний блок цього статусу, тобто безпосередньо у цілях, завданнях та функціях Генеральної прокуратури передбачити функції із забезпечення економічної безпеки держави, оскільки у Законі України «Про основи національної безпеки України» передбачена участь прокуратури України у забезпеченні національної безпеки, у тому числі й економічної. Діяльність прокуратури як правоохоронного органу держави у межах реалізації своїх функцій щодо підтримання обвинувачення у суді, представництва інтересів держави у суді, безпосередньо охоплює і забезпечення економічної безпеки держави. З показників діяльності органів прокуратури чітко видно, що ті нищівні збитки, що завдані нашій державі, і які повернуті до бюджету нашої держави завдяки діяльності органів прокуратури і є визначальним показником забезпечення економічної безпеки держави органами прокуратури.

Список літератури:

1. Андрєєва О.Б. Забезпечення економічної безпеки у контексті реалізації «європейського вибору». Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання фінансової системи держави». Харків. 21 лютого 2014 р. С. 44-47.
2. Барабанщикова Д.С. Державна стратегія економічної безпеки України. URL: http://www.rusnauka.com/22_NIOBG_2007/Economics/23149.doc.htm.
3. Звіт Генеральної прокуратури України про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності за січень-червень 2018 року. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113655&libid=100820&c=edit&c=fo.
4. Звіт Генеральної прокуратури України про протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом за січень-червень 2018 року. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113655&libid=100820&c=edit&c=fo#.
5. Ішук О.С. Адміністративна юрисдикція органів прокуратури: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право; теорія управління». Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків. 2011. 214 с.
6. Конституція України від 28 червня 1996р.: за станом на 01.01.2018 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. С. 43.
7. Матвійчук І.О. Інституціоналізація управління економічною безпекою держави. № 2. 2012. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe.
8. Попадинець Н.М. Основні чинники забезпечення економічної безпеки України. Економіка та управління національним господарством. Вип. 2. 2016. С. 20-23.
9. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 № 1401-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2016. № 28, ст. 532.
10. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 39. ст.351.
11. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 2-3. Ст. 12.
12. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 06 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 26.05.2015 № 287/2015.
13. Резнік О.М. Реформування правоохоронних органів в аспекті забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/44829/1/Reznik_reformuvannya_law_enforcement_agencies_in_terms_of_providing_financial_and_economic_security.pdf.
14. Резнік О.М., Проценко А.А. Адміністративно-правовий статус органів прокуратури як суб'єкта захисту фінансової системи України. Medzinarodna vedecko-practicka konferencia, Vysoka skola Danubius, Sladkovicovo, Slovenska republika, 28-29 oktobra 2016. 141 с.

МЕСТО И РОЛЬ ГЕНЕРАЛЬНОЙ ПРОКУРАТУРЫ УКРАИНЫ В СИСТЕМЕ СУБЪЕКТОВ, ОБЕСПЕЧИВАЮЩИХ ЭКОНОМИЧЕСКУЮ БЕЗОПАСНОСТЬ ГОСУДАРСТВА

В статье рассмотрена функциональная нагрузка Генеральной прокуратуры Украины, как субъекта, участвующего в обеспечении экономической безопасности государства. Исследованы проблемы правового регулирования относительно вопросов участия Генеральной прокуратуры Украины в обеспечении экономической безопасности государства. Обнаружена проблема отсутствия законодательного закрепления понятия экономической безопасности и отсутствия стратегии обеспечения экономической безопасности Украины.

Ключевые слова: *экономическая безопасность государства, Генеральная прокуратура Украины, субъекты обеспечения экономической безопасности государства, стратегия экономической безопасности.*

LOCATION AND THE ROLE OF THE PROSECUTOR'S GENERAL OFFICE OF UKRAINE IN THE SYSTEM OF SUBJECTS ENSURING ECONOMIC SECURITY OF THE STATE

The article deals with the functional load of the Prosecutor's General Office of Ukraine as a participant in ensuring the economic security of the state. The problems of legal regulation of the participation of the Prosecutor's General Office in ensuring the economic security of the state are investigated. The problem of the lack of legislative consolidation of the concept of economic security and the absence of a strategy for ensuring economic security of Ukraine was revealed.

Key words: *economic security of the state, Prosecutor's General Office of Ukraine, subjects of ensuring economic security of the state, strategy of economic security.*